

א. שבת צה.

מפקד. כמו מפקד משאלי שפורק אוכל ממקום שנתקפה זו וחי' מולדת דש. ואזית דלמחי מולדה דקולר וגל' היא לנלוו מחוברת הוא אלול פקיד ועיקר קולו פעטניי הדד כמבואה בקשיה ולשון מפקד נמי לא שייך לנימיר אלול לשון מולט:

ב. שבת קמד:

יהודה אמר שמואל^א הסיחוב אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה אמר רב חסדא מברבי רבנו גלמדו^ב ייחולב אדם עז לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה יאלמא קסבר מושקה הבא לאוכל אוכל הוא

חולב אדם עז כו'. נראה לר"מ דהיינו דוקא דבי"ט דחולב כהמה לאכילה היו כמו אוכלא דליפתה אבל כשהכל הוא לחיטויא כמו דש חשיבא שהבהמה היא כפסולה ובשחולב היו מטעם אוכל מתוך פסולת וכן משמע בבב"א דבי"ט איזי גמורי תוספת זמיס ועגסי דשרי לעיל לתוך הקדרה היינו אפי' בשבת מן דלשטול חולב לאכילה:

ד. שו"ע או"ח | הל' שבת, ש"ה

כ. מותר לומר לאינו יהודי לחלוב בהמתו בשבת משום צער בעלי חיים שהחלב מצערה, והחלב אסור בו ביום. וי"א שצריך לקנותו מן האינו יהודי בדבר מועט, שלא יהא נראה כחולב לצורך ישראל.

מגן אברהם

יב (פמ"ג) (מחה"ש) מותר לומר. וה"ה דמותר לומר לעכו"ם להמרות האוזנות פעם א' כיום משום צער ב"ח דאיני לעלים לאכול (תשובת רמ"א ס' ע"ט) ומשמע שם דאי ליכא עכו"ם שרי ע"י ישראל משום צער ב"ח וטוב לעשות ע"י קטן, כתב הרמב"ם החולב לתוך כלי חייב לתוך אוכל פטור והחלב אסור אפילו חולב לתוך אוכל כיון דבהמה אינה ראויה לאכילה הוי מוקצה ועס' תק"ה ועסי' ש"ד:

יג (פמ"ג) (מחה"ש) שצריך לקנותו. דוקא

בעכו"ם מן השוק אבל בשפחות שנשכרות לכל השנה ככל מלאכה א"צ לומר לו טול וצ"ל שמעתי, דלוח י"ל שאם אדם אחי יעמיר את הכלי תחת הצינור, לית לן בה, דאף שמכואר בשו"ע הרב סי' שמו טע"ב, ב דגם ע"י שנים אסור בהא דשבת, מ"מ מכיון שמעוני, שהתירו לפעמים להבייר פחות פחות מדי' אמות, אע"פ שהוא שבות חמור מאד, כ"ש דשרי הכא ע"י שנים ככה"ג, בדשעה שמלביש הצינור, מוכרח החלב הראשון ללכת לאיבוד, דאי"א כלל לבוא לקדי איסור דאורייתא בשום פעם, מכיון שגם אם יעמיר את הכלי בעצמו, ג"כ ליכא איסור תורה, ואפשר דחשיב כמחליף בשווית דרבנן, דלא מצינן שאסור דגם ע"י שנים. אף אעפ"כ נראה, לין דמסתבר דכל המשך החליבה הוא מכת מרבים המכונה, כמו בלתי את הגדיש בשבת דחייב על כל שבוילה ושבולת, לכן, אם בשעת ההרכבה דעתו לכן, אין להתייר אפי' ע"י אחר, עכ"ל. ומכיון שברוב סוגי מכונות החליבה אי"א לחבר את המכונה אל עטיני הבהמה בזמן שאין המכונה מופעלת, שמעתי מפי רבנים חשובים שליט"א, שביקוצים החרדים סומכים על היתר של מרן החו"י וצ"ל אליהם, דבמיקום הפסד גדול יש לסמוך להקל גם בזמן שהמכונה מופעלת, ובתנאי שהחלב הראשון הולך לאיבוד, ז"א שהוא נכנס ליכיר-השבת" אשר בו החלב מתקלקל ברבע שנכנס בחומר מחמת איזה נוזל וכדו' המקלקל כל מה שהצטב בכד וכו' הנוזל הוא מוקצה, צריך להכניס מבעוריו, וכדלעיל הערה (קסו), ולית לן בה שאח"כ יזרים את החלב הטוב למקום שמור, וכדלעיל הערה קסו. אבל אין היתר להתקין את המכונה כך שהטיפות הראשונות ייכנסו ל"כיר-השבת", ואח"כ יכנס החלב באופן אוטומטי למקום הראוי, כיון שבאופן זה כל המשך החליבה מתיחס אליו, והוא כגרייה דיליה דארסין, עיין חו"א סי' לו ס"ק א ד"ה חחרש.

חליבה בשבת

ו. אורח משפט | שבת סו, ה

בי"ט עה"ק ירושלים תובי"א, כיח אידי תרצי"א.

לכבוד הארון מר משה סקורטובסקי, בפירוש חנה ת"ו.

שלי רב,

קבלתי את מכתבו, והנני להשיבו, כי החליבה בש"ק ע"י ישראל הוא איסור גמור וחלול-שבת גורא, וחיו' להורות בזה צד קולא, ואין שום דרך כי אם לחלוב בשבת ע"י נכרי, כמו שעשו אבותינו מעולם, ובכלל אי-אפשר לשיבו יחידו שהיא ימצאו בתוכו ג"כ נכרים אחרים, לפי הלכות של איזה הירוי המתירים להעשות בשו"י"ט דוקא ע"י נכרים, וחוקי תורה"ם הם בודאי יותר חוקים באין עורר מכל מנגיני ביאנו שבדאו להם אנשים, והם חיינו ואורדו ידיו יסוד תחיתנו על אדמת הקודש.

והנני בזה ידידו מברכו באה"ר.

ה'ק' אברהם יצחק ה'ק

ח. חזון איש | הלכות שבת, סימן נ"ו, א

א) בדבר חליבה לקדירה בשבת נראה דהוי ספיקא דיינא גדלויריתא דדעת ר"מ ר"ף והרא"ש והרשב"א בשם הגאונים דבשבת אין נפקוחא בין קדירה לקערה ומשמע לדעתם איכא חיוץ חטאת, ודעת ר"ח רמב"ן והרשב"א דמומר, ונראה דזה גם דעת הר"מ פ"ח מה"ש ומש"כ דפטור אבל אסור אפשר משום מוקלה, והי"מ פ"י דעת הר"מ כהר"ף ולא פ"י טעמו למה פטור לי' מחטאת ופי' המ"מ אפשר דגם כהר"ף אין חיוץ חטאת וא"כ הוי ספיקא דיינא בדריבוי, אבל אין לוח מקור בגמי' דכיון דבשבת לא מהני מה שעשה אוכל דמ"מ חשיב מפרק למה אין כלן מלאכה דלורייתא, וכל דברי הראשונים ריטטא לדעת המחלקין בין יו"ט לשבת אין מילוק בשבת בין קדירה לקערה, ואף דעיקר חליבה אפשר דהוי ספיקא אם היא דלורייתא דדעת ר"ח ר"ף ורמב"ם וכו' שבת ע"ג ב' דהיא דלורייתא דדעת ר"ה גאון הוצא ברשב"א שבת ז"ה א' דחולב הוא משום שבות לרבנן שבת ע"כ, וזו דעת הרמב"ן שבת קמ"ד ב' והויסן מן הירוי דרבנן פליגי גם לחולב, וכ"ד ריטב"א כמובט ס' א', ונמיהו בשבת ז"ה סייס בדברי ר"מ] מ"מ קשה ליכנס כנספס מלאכה דלורייתא, ואף אם ננקוט דרבנן פליגי אר"א אפשר להלכה כר"י שבת ע"ה א' דהיא דשה אף כבע"ז ומש"כ תו' שבת ע"ג ב' ד"ה מפרק [שו"ר בירו'] פ"ק דע"ז ה"ו פריך כמוכר דקה לנכרי נמי איכא דבר שחייב חטאת שחולב ונזון והנה סתמא דסוגיא דחולב חייב חטאת ואפשר דעיקרו פריך מנזון ועקט מולב לר"א] ולמה שנהא הכ"י לפסוק כר"ף ורמב"ם ככר הוכרע ההלכה ועוד דהאומרין שהוא דלורייתא על רובא.

וכל הנידון הוא כשכל החלב נכלל תוך האוכל ונמש"כ אחרונים וז"ל לחם רוב החלב נכלע סגי נראה דכונסו דהמיעוט האוכל בלול כמלך אם האוכל משוקע בשולי הקדירה והחלב ללול למעלה לא חשיב משקה הבא לתוך אוכל ואפשר דאף בבלול לר"ך שיהא אוכל מנויזה על החלבן אבל לא בללול על פני האוכל, ואם דעתו לסגנו נראה דחשיב כחולב למשקה אף שזמן מועט הוא מעורב.

ז. שמירת שבת כהלכתה | פרק כ"ז

ג. משק שנמצאת בו מכונת-חליבה, אפשר להשתמש בה בשבת*, והמכונה

צריכה להיות מחוברת לשעון אשר יכוון מבעוד יום כדי להפעיל ולהפסיק פעולתה לעתים מוזמנות (קט). חיבור המכונה אל עטיני הבהמה ייעשה בזמן שאין המכונה מופעלת. היה צריך לחבר את המכונה אל עטיני הבהמה בשעה שהמכונה מופעלת - יחלוב כ"ך, כדי שהחלב ילך לאיבוד (קעא).

(קעא) שם בחו"א, וע"ש, שאם חיבר את המכונה אל עטיני הבהמה

בזמן שהמכונה מופעלת, והחלב הראשון הולך לאיבוד, ואח"כ מעמיד כלי תחת הצינור לקבל את החלב, חיובא ליכא אבל אסור לעשות כן, ע"ש, דוכר לרבר מה שאמרו, שבת ח ב, ובבלבד שלא יחליפו. ומהגרשו"ז אייערבן וצ"ל שמעתי, דלוח י"ל שאם אדם אחי יעמיר את הכלי תחת הצינור, לית לן בה, דאף שמכואר בשו"ע הרב סי' שמו טע"ב, ב דגם ע"י שנים אסור בהא דשבת, מ"מ מכיון שמעוני, שהתירו לפעמים להבייר פחות פחות מדי' אמות, אע"פ שהוא שבות חמור מאד, כ"ש דשרי הכא ע"י שנים ככה"ג, בדשעה שמלביש הצינור, מוכרח החלב הראשון ללכת לאיבוד, דאי"א כלל לבוא לקדי איסור דאורייתא בשום פעם, מכיון שגם אם יעמיר את הכלי בעצמו, ג"כ ליכא איסור תורה, ואפשר דחשיב כמחליף בשווית דרבנן, דלא מצינן שאסור דגם ע"י שנים. אף אעפ"כ נראה, לין דמסתבר דכל המשך החליבה הוא מכת מרבים המכונה, כמו בלתי את הגדיש בשבת דחייב על כל שבוילה

ושבולת, לכן, אם בשעת ההרכבה דעתו לכן, אין להתייר אפי' ע"י אחר, עכ"ל. ומכיון שברוב סוגי מכונות החליבה אי"א לחבר את המכונה אל עטיני הבהמה בזמן שאין המכונה מופעלת, שמעתי מפי רבנים חשובים שליט"א, שביקוצים החרדים סומכים על היתר של מרן החו"י וצ"ל אליהם, דבמיקום הפסד גדול יש לסמוך להקל גם בזמן שהמכונה מופעלת, ובתנאי שהחלב הראשון הולך לאיבוד, ז"א שהוא נכנס ליכיר-השבת" אשר בו החלב מתקלקל ברבע שנכנס בחומר מחמת איזה נוזל וכדו' המקלקל כל מה שהצטב בכד וכו' הנוזל הוא מוקצה, צריך להכניס מבעוריו, וכדלעיל הערה (קסו), ולית לן בה שאח"כ יזרים את החלב הטוב למקום שמור, וכדלעיל הערה קסו. אבל אין היתר להתקין את המכונה כך שהטיפות הראשונות ייכנסו ל"כיר-השבת", ואח"כ יכנס החלב באופן אוטומטי למקום הראוי, כיון שבאופן זה כל המשך החליבה מתיחס אליו, והוא כגרייה דיליה דארסין, עיין חו"א סי' לו ס"ק א ד"ה חחרש.

ט. חזון איש | הלכות שבת, סימן נ"ו, ד

והלכך אם יש בחליבה על הארץ שבות דשבות אין להתייר משום הפסד אלול שיש לנו לסמוך על הפוסקים שאין זו מלאכה כלל

ומ"מ חייב כל אדם להשתדל לחלוב ע"י א"י שזו דרך הישרה ע"פ המורה וסופה להמקיים וכן נוהגין בכל המקומות שהשבת אלנן ביוקר, ומדריך המורה להחזיק שלו' עם כל אדם ולהעביר על המדה וכמש"כ הר"מ פ"י מה' מלביש ה"י"ג, וכשם שאין רלוי לחכס לפעום ולנקוט במריש לו מתוך חולי רוח כן אין רלוי לנקוט ולשעוה את המריש מתוך חולי נפש המשכלת ומסר משקל המדות ואין בין גליעל למתורף הדעת ולא כלום, וכל העושים הוא להיות ממתה החכמים מוגבלה מלד ובלתי מוספקת ליתן לפתאים ערמה ההכרח להשתמש בעושים להקים גררי עולם שלף יהי' העולם טרף לפני בריאי הגוף ומלוחי השכל, אבל העושה לר"ך להשקות מתוך יגון עמוק נקי מרגש לרות עין כשל אחרים, ובהיות האדם בלתי שלם בחלתי השלמות ומורגז ב"כר העט לא יחול מלהיות חתומי ולהשתרס בשעה שמתא' לעשות דין ואף יתקן לו להשתמש גם בהערת טעמת נקמה חמת פיקוח הדעת שאין הערמו בזה רק לזיחו היין וחו בלל לבנך בשני יר"ך.

י. חזון איש | הלכות שבת, סימן ל"ח, ד

ד) ונראה לפ"ו דמותר להלביש האגור על דדי הפרה שסוף מועטת השתמל לבוש ע"י פתיחת השעון והחל מנועה זו וחולב את הפרה, שאין זו אלול גרמא מהגרמנות המותרות.

וכן מותר להלביש את האגור בזמן מועטת השתמל, כשהחלב הולך לאיבוד, אבל אסור להלביש בשעת המנועה והחלב מחלב מוך הכלי, שלבישו זו אינה גרמא אלול מלאכה ממש כיון דבכח רלשון נעשה החליבה והכ"ג חייב על רליומה ג"כ.

ואם הלביש בשעה שהחלב הולך לאיבוד ואח"כ העמיד כלי תחת האגור לקבל החלב נראה דמיוכא ליכא, אבל אסור לעשות כן, וכן לדבר נש' ושאמרו לעיל ח' ב' ובלבד שלא יחליפו, וע"ג ג' אחת ואחת הימירא מ"מ כל ששהיג את המועלת של מלאכה גמורה יש עמוט שבות, ונוהפל גרע ט"י דכיון דהותמל לחלוב ע"י משעון ומהשך החלב מתחכם אליו והכ"י ששתא חליבה גמורה, ומ"מ נראה דחייב ליכא] אמנם אם אחר שלביש בשעה שהחלב הולך לאיבוד נספק ודס השתמל, מותר להעמיד כלי תחת האגור אע"ג שהשעון יחזור ויפתח את השתמל ויחלב מוך הכלי, כיון דבשעה שמתוך הכלי אין כלן חליבה וככר נפקתה מעשה הרלשוניה, ואין הימיר זה אלול משום הפסד וצ"ה אבל שלא במקום הפסד גם גרמא אסוריה וכמש"כ הרמ"מ סי' של"ד טע"י כ"ב, וכמש"כ לעיל קמ"א.

יא. חזון איש | הלכות שבת, סימן נ"ו, ד

ד) ובזמן שאינו מולא א"י לחלוב נראה דיש להקל לחלוב לתוך כלי מלאך שהחלב ילך לאיבוד או על הארץ, דכל שהולך לאיבוד לאו שו מפרק עלה וכמש"כ הרמב"ן והרשב"א כמובט ו' א' בשם ר"מ והספיקו עמו ולכן פ"י ר"מ מסוכרייתא דמייחא שמנעל לי' א"י שהקנב כפי המדיט והספיקו חוחר לתצוי וכ"כ בש"מ שם בשם שיטה שנה, ומיהו דעת מו' כמובט שם דלף' והולך לאיבוד אסור והק' מהא דשנת קמ"ה א' כפוסט ככשין לגופן מותר ויתרלו משום דהתס למייחין נמי אינו אלול מדריבנן ודביניהם וז"ל ז"ע דהא ר"י אחי' ליה הם למייחין חייב חטאת מ"מ לגופן מותר ואילו כונסת דנהי דכפוסט למייחין מחשיב להו כדכר העומד לפחטיה אבל סתמא אין עמויין לקר, וכן פירק הרמב"ן שבת קי"א לפרש"י ומ"מ נראה מדברי וז"ל שאלו אלול לפרש"י אבל למנאי דמסקין דגם בין איכא מלנן א"י לוח אלול כל שא"י להנסתס דינו כמו ככשין לגופן דמומר ומה שסיים הרמב"ן שם "וכן עיקר" כונמו וז"ל דפקינן רישא אסור אף דלא מילא ליה "אז"י שאלו אלול לפרש"י אבל למנאי דמסקין דגם בין איכא מלנן א"י למסקים הוא אוכלא דלפתת ומ"מ כל שהולך לאיבוד לוח חמיטה היא מקומות כסברא כמש"כ כמובט ו' א'] וקבלת משמע שם דלף' לפרש"י רק רב אסר לה אבל קשה מלן פליגי עלה ואפשר דהל' לאו דליוקא ומה שסיקס שם כהא דלמיר דלחתי לניי חמיטה וכומוהו ודלפקוט שהיה א"י למייחין אע"ג דככר פירש דמ"מ אסור מדרבנן משום דס"ל דלא שייך למגור כיון דהוא רק איסור קל לנתתה"ש והר"ן כתב ג"כ כפרש"י דלף' מן הל' סבור לנתתה"ש וממירינין נמי ט"י מכשין לגופן ומ"מ מבוחר מדבריו וז"ל דלחי אלול מדרבנן.

ולדינא כתב המ"א סי' ש"ן ס"ק כ"ג דכדח' מן הל' ואין כלי תחתיו והולך לאיבוד מותר אף למנאן דאסר פסקי רישא דלא יחא לי' דכיון דהולך לאיבוד לאו מלאכה היא כלל וכתב בן בשם המ"מ והרשב"א ורבי"ש